

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Együttműködés és tudásátadás a kutatási szervezetek, az ipar és a kkv-k között – az innováció fontos feltétele (saját kezdeményezésű vélemény)

(2009/C 218/02)

2008. július 10-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

„Együttműködés és tudásátadás a kutatási szervezetek, az ipar és a kkv-k között – az innováció fontos feltétele.”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. február 3-án elfogadta véleményét (Előadó: Gerd WOLF).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. február 25.–26-án tartott 451. plenáris ülésén (a 26-i ülésnapon) 158 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1 A jelen vélemény a kutatási szervezetek (*Research Performing Organisations*), az ipar és a kkv-k közötti együttműködést és a tudásátadást tárgyalja, mivel ez az együttműködés döntő szerepet játszik abban, hogy a tudományos kutatás eredményeiből innovatív termékeket és folyamatokat lehessen kifejleszteni.

1.2 Az EGSZB azt javasolja, hogy az iparban dolgozókat és a kkv-k munkatársait módszeresen tájékoztassák arról, hogy a tudás és technológia milyen kincsei állnak rendelkezésre az Európai Unió egyetemein és kutatási intézményeiben, és miként kell kialakítani a megfelelő kapcsolatokat. Ennek megfelelően az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság törekedjen egy, az eddigi információs rendszereket integráló és kiegészítő, tehát a specifikus információs szükségletet az eddigieknél jobban kielégítő, európai szintű (internetes) keresőrendszer kifejlesztésére.

1.3 Az EGSZB támogatja a tudományos publikációkhoz való szabad internet-hozzáférés megteremtésére tett erőfeszítéseket. Ez azonban rendszerint magasabb közkiadásokkal jár majd. Ezért kellene arra törekedni, hogy megállapodások szülessenek reciprok szabályozásokról az Európai Unió tagállamai között, valamint az Európán kívüli államokkal. A kutatási szervezeteket és a kutatási szervezetek tudósait azonban nem szabad korlátozni szabadságukban a tekintetben, hogy eredményeik közzétételére azt a folyóiratot vagy azt a fórumot válasszák, amelyik a legjobban szolgálja eredményeik terjesztését és elismerését az egész világon.

1.4 Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság gondolja tovább a kutatási adatokhoz való szabad hozzáférés lehetőségeit, ugyanakkor határozza meg az ilyen eljárás határait is. Ez alatt

nem a bármely kutatási folyamatban keletkező adatokhoz, beleértve az úgynevezett nyers adatokhoz való túl korai, nyilvános hozzáférést kell érteni. Az EGSZB az érintett kutatók bevonása mellett óvatosságot és fokozatos eljárást javasol az Európai Bizottság részéről.

1.5 Tekintettel a kutatási szervezetek és az ipar különböző munkakultúráira, az EGSZB az érdekek tisztességes egyensúlyának megteremtését javasolja. Ez az eredmények korai közzététele, illetve a szükséges titoktartás és – a szabadalmakat is beleértve – a szellemi tulajdonjogok között feszülő ellentmondást érinti.

1.6 Az EGSZB ezért üdvözli, hogy az Európai Bizottság időközben tisztázta, hogy a szellemi tulajdon kezelésére tett ajánlásával még a megbízás alapján végzett kutatások esetében sem kívánt semmiképpen beavatkozni az együttműködő partnerek közötti szerződések szabad megfogalmazásába. Az Európai Bizottság ajánlásai nyújtsanak segítséget, de semmi esetre se váljanak merev szabályokká.

1.7 Az EGSZB megismétli ajánlását, hogy vezessék be az európai közösségi szabadalmat, a feltalálókat érintő és a szabadalom újdonságát nem veszélyeztető, előzetes publikációra vonatkozó határidővel (*grace period*).

1.8 A kutatási infrastruktúrák, mint például részecskegyorsítók, sugárforrások, műholdak, földi csillagászati berendezések vagy fúziós berendezések fejlesztése során a kutatóintézmények elsődlegesen nem új tudás szállítóinak számítanak, hanem megrendelőknak és ügyfeleknek kell tekinteni őket. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Unióban és a tagállamokban az

állami támogatásra vonatkozó szabályok, a költségvetési, a beszerzési, valamint a versenyszabályok alkalmazása során összegyűlt eddigi tapasztalatokat vizsgálják felül abból a szempontból, hogy mennyiben szolgálják azt a célt, hogy az iparban az ilyen megrendelések teljesítése során szerzett képességeket és különleges ismereteket a lehető legjobban őrizzék meg és használják fel az európai versenyképesség érdekében, de egyúttal a megfelelő későbbi megrendelésekhez is, illetve hogy szükség lesz-e ezen a téren új iparpolitikai megközelítési módokra.

2. Bevezetés

2.1 Az EGSZB számos véleményt⁽¹⁾ tett közzé kutatáspolitikai kérdésekkel kapcsolatban, és ezekben mindenekelőtt arra hívta fel a figyelmet, hogy milyen alapvető jelentősége van az megfelelő kutatásnak és fejlesztésnek a lisszaboni és barcelonai célok elérése szempontjából.

2.2 Az ajánlások egyik különösen fontos tényezője a kutatási szervezetek – beleértve az egyetemeket is – (*Public Research Organisations, PRO vagy Research Performing Organisations*), valamint az ipar és kkv-k közötti együttműködést és az ehhez szükséges tudásátadást érintette azzal a céllal, hogy innovatív folyamatokat és piacképes termékeket lehessen kifejleszteni. Ezt a tényezőt elmélyítve a jelen vélemény a 3–5. fejezetekben megadott témakörökre összpontosít, azaz (a) a publikációkra és információkra, (b) a piacképes termékek és eljárások kifejlesztésében történő együttműködésre, valamint (c) a kutatási infrastruktúrák kiépítésében való együttműködésre⁽²⁾.

2.3 A fenti témakörök az együttműködés és a verseny között fennálló egyensúlyt – de a köztük fennálló ellentmondásokat is – érintik. Az együttműködésre egyrészt szükség van, hogy megtartsa és erősítse az európai ipar versenyképességét az Európai Unión kívüli országokkal szemben. Másrészt azonban az együttműködés nem torzíthatja az európai vállalatok között fennálló versenyhelyzetet, amelyet a belső piac tisztességes működését biztosító, az állami támogatásra vonatkozó előírások szabályoznak (az állami támogatásra vonatkozó európai jogszabályok).

2.4 Az így keletkező ellentmondás alkotja a következőkben tárgyalt kérdések és ajánlások háttérét, mindenekelőtt a szellemi tulajdonjogokra és az információ szabad továbbításának ehhez kapcsolódó problémakörére vonatkozóan.

2.5 Az együttműködés témájával az Európai Bizottság és a Tanács is foglalkozott. Ennek eredményeként született meg többek között az Európai Bizottság ajánlása⁽³⁾ a szellemi tulajdon kezeléséről a tudásátadás során, valamint az egyetemeknek és más állami kutatószervezeteknek szóló gyakorlati útmutatóról. Az ajánlás célja, hogy egységesebb eljárásra ösztönözze a tagállamokat és a kutatási intézményeket. A messzemenően ésszerű célkitűzések és javaslatok ellenére azonban épp ezek az ajánlások vetettek fel új kérdéseket, és komoly aggá-

lyokat ébresztettek az érintett szervezetekben az együttműködés keretében vagy megbízás alapján végzett kutatások terén érvényesülő szellemi tulajdonjogokat illetően. Jelen vélemény tartalmazza ezeket a kérdéseket és az azokra időközben adott válaszokat az Európai Bizottság részéről.

3. A kutatási tevékenységek és eredmények közzététele

3.1 **Tudományos publikációk.** A tudományos eredményeket hagyományosan egy következetes szakvéleményezési eljárás („peer review”) lefolytatását követően, nyomtatott szakmai folyóiratokban – a kutatóintézetek bizonyos esetekben ennél korábban, előzetes publikáció vagy technikai jelentés formájában stb. – teszik közzé. A tudományos eredményekről ezenkívül a szakmai konferenciákon számolnak be, illetve az eredményeket szakmai konferenciákról kiadott jegyzőkönyvekben (proceedings) teszik közzé.

3.1.1 **Új dimenzió: az internet.** Az internet a kommunikáció és tudásátadás új dimenzióját nyitotta meg. A kiadók a legtöbb tudományos folyóiratot most már az interneten is közzéteszik elektronikus formában.

3.1.2 **Könyvtárak és a költségek kérdése.** Az egyetemek és a kutatási szervezetek könyvtárai révén a nyomtatott és elektronikus publikációkhoz való hozzáférés messzemenően megvalósult. Mindenesetre az egyetemeknek és kutatási szervezeteknek rendelkezniük kell a szükséges pénzügyi kapacitással, hogy képesek legyenek viselni a kapcsolódó költségeket (a kiadványok és az előfizetések költségeit), és ebben a tekintetben komoly probléma áll fenn⁽⁴⁾.

3.1.3 **Ingyenes internetes hozzáférés a tudományos publikációkhoz.** A tudományos publikációkhoz az internetes hozzáférés eddig rendszerint költségekkel járt, amelyeket vagy a könyvtáraknak, illetve a könyvtárakat fenntartó intézményeknek, vagy közvetlenül a felhasználóknak kellett megfizetniük, azonban hosszabb ideje léteznek arra irányuló törekvések, hogy a felhasználók számára ingyenes hozzáférést tegyenek lehetővé („Free Open Access”⁽⁵⁾). Ehhez különböző üzleti modelleket és fizetési módokat vizsgálnak meg, melynek eredményeként egyes esetekben már konkrét megállapodások jöttek létre. Az EGSZB támogatja az ennek megfelelő törekvéseket. Mindenesetre nem minden megállapodás lesz költségsemleges a közszférára nézve. Ezért ajánlatos reciprok magatartásra törekedni mind az Európai Unió tagállamai között, mind pedig az Európán kívüli államokkal.

3.1.3.1 **A választás korlátlan szabadsága.** A kutatási szervezeteket és a kutatási szervezetek tudósait azonban semmi esetre sem szabad korlátozni szabadságukban a tekintetben, hogy eredményeik közzétételére azt a folyóiratot vagy fórumot válasszák, amelyik megítélésük szerint a legjobban szolgálja eredményeik terjesztését és elismerését az egész világon.

(1) Lásd a mellékletet.

(2) INT/450 (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

(3) C(2008) 1329, 2008. április 10.

(4) http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/scientific-publication-study_en.pdf

(5) Open Access. Opportunities and Challenges – a Handbook. Európai Bizottság / Német UNESCO Bizottság, 2008.

3.1.4 Nyílt hozzáférés a kutatási adatokhoz. Ezenkívül az Európai Bizottság elképzeléseket⁽¹⁾ alakított ki arra vonatkozóan, hogy az együttműködő partnerek között már szokásos, önkéntes adatcserén túlmenően az interneten keresztül lehetővé tegyék az általános „nyílt hozzáférést”, nem csupán a tudományos publikációkhoz, hanem a tudományos publikációk alapjául szolgáló adatokhoz is. Mindenesetre ezzel kapcsolatban szervezeti, technikai és jogi jellegű kérdések adódnak (például a szellemi tulajdon védelme és az adatvédelem), valamint felmerülnek a minőségbiztosítás és a motiváció kérdései is, amelyeket gyakran csak tudományág-specifikus módon lehet megválaszolni. Az EGSZB ezért – bár helyesnek tartja a lehetőségek továbbgondolását –, úgy véli, hogy egyben az ilyen jellegű eljárás határait is ki kell jelölni. Az EGSZB e téren különösen óvatos eljárást javasol az Európai Bizottság részéről, mindenekelőtt a közvetlenül érintett kutatók bevonásával.

3.1.5 A bizalmas kezeléshez való jog. Az EGSZB megerősíti, hogy a fentiek alatt nem a bármely kutatási folyamatban keletkező adatokhoz, beleértve az úgynevezett nyers adatokhoz való túl korai, nyilvános hozzáférést kell érteni. A kutatóknak a helytelen méréseket, tévedéseket, értelmezési kérdéseket stb. először tisztázniuk kell, értékelniük kell jelentőségüket, és belső, bizalmas véleményalkotási folyamatban kell kezelniük, mielőtt adott esetben hozzájárulnak a nyilvánosságra hozatalhoz. Különböző sérülhetnek az egyes kutatók személyiségi jogai, valamint a tudományos munka és az adatvédelem alapvető előfeltételei, de mindenekelőtt a minőségi szabványok és a tudományos publikációk elsőbbségi igénye.

3.2 Vállalatok és a kkv-k tájékoztatása. Az új fejlesztések iránt érdeklődő számos vállalat és kkv csak elégtelen tájékoztatást kap arra vonatkozóan, hogy a tudás és technológia milyen kincsei állnak egyáltalán rendelkezésre és érhetőek el az Európai Unió egyetemén és kutatási intézményeiben, és miként kell megfelelő kapcsolatokat kialakítani a lehetséges együttműködések előkészítéséhez. Tehát itt a fenti eszközöket meghaladó információs igény mutatkozik meg, a szakértők szűk körén kívül.

3.2.1 Közérthető publikációk. Tudományos és műszaki témákról létezik mindenki számára érthető (ún. tudományos-népszerű vagy ismeretterjesztő) irodalom is. Ezenfelül az Európai Bizottság az elmúlt években fokozottan és sikerrel szállt síkra az általa támogatott kutatási programok tudományos-műszaki eredményeinek terjesztése mellett, például a **research*eu**⁽²⁾ című kitűnő magazinnal vagy a **CORDIS**⁽³⁾ internetes portállal. Hasonlóképpen az egyetemek és a kutatási szer-

vezetek is egyre nagyobb mértékben kezdik bemutatni tevékenységeiket és eredményeiket az interneten, tekintettel a tudásátadásra és a lehetséges együttműködésre is⁽⁴⁾.

3.2.2 Tudásátviteli irodák. Ezen túlmenően számos kutatási szervezet már évek óta létrehozta⁽⁵⁾ saját és nagyon hasznos tudásátviteli-irodáit az erre képzett szakemberekkel (*technológiaátadási megbízottak*)⁽⁶⁾. A tudásátviteli irodák azonban mindegyiknél regionális szinten vagy a mindenkori szervezetre vonatkozóan végzik tevékenységüket, ezért igénybevételeük az európai szinten kereső személyek számára nagyon nehézkes.

3.2.3 Támogató szervezetek és szakmai tanácsadók. A fent leírt igény európai szintű kielégítése érdekében az Európai Bizottság mellett számos szervezet és hálózat is tevékenykedik, részben üzleti alapon: létezik például az EARTO, az Association of European Science and Technology Transfer Professionals vagy a ProTon⁽⁷⁾. Az Európai Bizottság azonban maga is felajánlja támogatását a kkv-k számára létrehozott európai portálon és a European Enterprise Network vállalkozásfejlesztési hálózaton keresztül⁽⁸⁾.

3.2.4 Módszeres keresés. Amennyiben az ipar, illetve a kkv-k kérésének a fent említett eszközökkel mégsem lehet megfelelően eleget tenni, akkor az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy – lehetőleg az egyik nagy, keresőmotorokat fejlesztő vállalattal való együttműködésben – arra törekedjen, hogy **ezt az igényt módszeresen egy olyan, egész Európára kiterjedő (internetes) keresőrendszerrel elégítse ki**, amelyben a fent említett egyedi információkat egységes és logikus formában foglalják össze. Első lépésként egy véleményalkotási folyamatra lenne szükség, amely pontosabban definiálja egy ilyen keresőrendszer első lépcsőjének célkitűzéseit és terjedelmét annak érdekében, hogy egy feltárási fázisban tapasztalatokat lehessen gyűjteni.

3.2.5 Személyzeti csere. Mivel a leghatékonyabb tudásátvitelre azon személyek révén kerül sor, akik a tudomány világa és az ipar között váltanak, az EGSZB megismétli az ebben az összefüggésben már többször tett ajánlását arra vonatkozóan, hogy erőteljesebben támogassák az ilyen jellegű személyzeti cserét, többek között olyan ösztöndíjrendszer vagy kutatóév („sabbatical”) segítségével, mint például a Marie Curie Industry-Academia ösztöndíja.

⁽¹⁾ COM(2007) 56, 2007.2.14.; C(2008) 1329, 2008.4.10. – II. melléklet.

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/research/research-eu>

⁽³⁾ <http://cordis.europa.eu/>

⁽⁴⁾ Lásd például: <http://www.ott.csic.es/english/index.html> Spanyolországban vagy <http://www.technologieallianz.de/> Németországban.

⁽⁵⁾ C(2008) 1329, 2008.4.10., 2. melléklet 7. pont.

⁽⁶⁾ COM(2007) 182, 2007. április 4.

⁽⁷⁾ <http://www.earto.org/>, <http://www.astp.net/vagy>

<http://www.protoneurope.org/>

⁽⁸⁾ http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/services_en.htm és a kkv-k számára létrehozott európai portál: http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index_de.htm

4. Együttműködés a piacképes termékek és eljárások kifejlesztése során – tisztességes érdekegyeztetés

4.1 **Különböző munkakultúrák.** Tekintettel a témában már rendelkezésre álló számos, a bevezetésben idézett dokumentumra és ajánlásra, ennek a fejezetnek néhány kiválasztott kérdésre és problémára kell összpontosítania, amelyek gyökerei leginkább a kutatás és az ipar szükségszerűen különböző munkakultúrájára és érdekeire nyúlnak vissza. A különbségek egy részét az EGSZB már részletesen tárgyalta az Európai Kutatási Térségre vonatkozó első véleményében ⁽¹⁾, majd a későbbiekben ismételten foglalkozott velük. A lényeges különbségek a következőket érintik:

4.2 Közzététel és titoktartás

— A kutatásnak szüksége van rá, hogy korán közzétehesse eredményeit, így kínálva fel más tudósoknak és kutatói csoportoknak az utólagos ellenőrző vizsgálatok lehetőségét. Ezen túlmenően a korai közzététel a tudományos közösségen belüli azonnali kölcsönös kommunikációból eredő szinergiát is szolgálja, különösen abban az esetben, ha több laboratórium együtt dolgozik egy közös kutatási vagy fejlesztési programon.

— Az igazságos támogatások és verseny biztosítása érdekében azonban rendszerint a közsférának is ragaszkodnia kell az általa támogatott kutatások eredményeinek korai közzétételéhez.

— Mégis jelenleg az állami finanszírozású kutatási intézményeknek is a találmánnyal kecsgetető eredmények esetében először egy szabadalmi bejelentést kell benyújtaniuk, mielőtt eredményeiket közzétenék, mert a korai közzététel egyébként a szabadalom újdonságát veszélyeztető tényező lenne, és így az eredmény nem lenne szabadalomképes. Ezt a szükségességét, amely ugyanúgy érvényes a nyílt hozzáférésre, az Európai Bizottság is kiemeli a szellemi tulajdon kezeléséről szóló ajánlásában ⁽²⁾.

— Az ebből következő célkonfliktus tompítására az EGSZB ismételten javasolta, hogy a tagállamok szabadalmi jogában, valamint a jövőbeli közösségi szabadalmi jogban vezessenek be egy, a szabadalom újdonságát nem veszélyeztető, előzetes publikációra vonatkozó határidőt ⁽³⁾ (*grace period*).

— Ezzel szemben egy vállalat – tekintettel versenyhelyzetére – általában legalább addig érdekelt termékfejlesztési eredményei bizalmas kezelésében, amíg nem jelenhet meg egy piacérett, új termékkel, vagy nem biztosította a megfelelő szabadalmakat.

4.3 **Kereső kutatás – célirányos fejlesztés.** A kutatók termékének olyan felismerések számítanak, amelyeket egy előre ismeretlen kimenetelű, komplex keresési és kutatási folyamat révén nyernek. Ezzel szemben a fejlesztés célirányos és részleteiben megtervezett eljárásmodot foglal magában, amelyet csak akkor alkalmaznak, ha már konkrét célt lehet meghatározni, és kellően ismert a célhoz vezető út. A kutatás és fejlesztés között ennek ellenére néha elmosódnak a határok, kölcsönhatások érvényesülnek és szinergiák léteznek közöttük, hiszen nem feltétlenül mindig egymást időben követő folyamatokról van szó.

4.4 **Különböző értékelési kritériumok.** A kutatót és kutatási szervezetét publikációik ⁽⁴⁾ és felismeréseik minősége, száma és „hatása”, valamint egyre inkább a szabadalmak száma szerint értékelik. Ezzel szemben a menedzsert elsődlegesen vállalata üzleti nyeresége alapján értékelik, amely viszont az eladott termékek számától, minőségétől és árától függ.

4.5 **Szintézis.** Át kell tehát hidalni ezeket az ellentéteket, és az érdekek tisztességes egyensúlyát kell létrehozni, amely a két – egymástól eltérő jellegű – együttműködő fél számára egyaránt előnyös. A leginkább teljesítőképes kutatók és szervezetek megnyeréséhez megfelelő ösztönzésre van szükség. Emellett „káros lehet az együttműködésre nézve, ha a kutatási szolgáltatáshoz kapcsolódó jogok maradéktalanul a megbízó vállalatokra szállnak át” ⁽⁵⁾. Ennek oka, hogy az „új információk” (foreground) folyamatosan a „meglévő információkból” (background) fejlődnek ki, és ily módon a lényegüket illetően a „meglévő információk” döntő jelentőségű elemeit tartalmazzák, tehát a meglévő információk szorosan hozzátartoznak az új információkhoz. Ezért rugalmasságra és játéktérre van szükség a szellemi tulajdonjogokról kötendő megállapodásokhoz, illetve az ehhez kapcsolódó mérlegelési folyamathoz, hogy figyelembe lehessen venni az egyedi adottságokat és a kreatív folyamatok jellegét. A rugalmasság és a játéktér hiánya a tudomány és az ipar együttműködésének elutasítását is eredményezheti.

⁽¹⁾ HL C 204., 2000.7.18., 70. o.

⁽²⁾ C(2008) 1329, 2008.4.10., 4. ajánlás a tagállamok és az I. melléklet 7. pontjában az állami intézmények részére.

⁽³⁾ Mint ahogy ez például a német szabadalmi jogban fennállt.

⁽⁴⁾ Továbbá a mindenkorli folyóiratok presztízsétől, amelyekben a publikációk megjelentek.

⁽⁵⁾ HL C 204., 2000.7.18., 70. o.

4.6 Szellemi tulajdon és az Európai Bizottság erre vonatkozó ajánlása. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy a Versenyképességi Tanács hangsúlyozta a felek szerződési szabadságát, és 2008. május 30-i határozatában a következőket rögzíti: „FELHÍVJA valamennyi egyetemet és állami kutatási szervezetet, hogy fordítson kellő figyelmet a bizottsági eljárási szabályzatra, és azt saját körülményeinek figyelembevételével – többek között a szerződéses kutatás számára megfelelő rugalmasságot biztosítva – alkalmazza.” Az EGSZB különösen azt üdvözli, hogy időközben az Európai Bizottság is tisztázta ⁽¹⁾, hogy a kifejezetten ennek a kérdésnek szentelt ajánlásával ⁽²⁾ még a megbízás alapján végzett, szerződéses kutatások esetében sem kívánt semmiképpen beavatkozni a szerződések szabad megfogalmazásába. Ellenkezőleg, a szerződés megfogalmazásához elegendő rugalmasságot kell biztosítani, hacsak nem állnak fenn egyéb korlátozások, mint például a kutatási, fejlesztési és innovációs támogatási keret, vagy egyéb európai vagy nemzeti törvények.

4.6.1 További pontosítások. Ezen túlmenően azt is kellene szögezni, hogy a szabadalmakat eredményező találmányokat nem lehet egyszerűen megrendelni, hanem ezek kiegészítően nyújtott kreatív szolgáltatást képeznek ⁽³⁾. A szabadalmakat eredményező találmányok hasznosítása és az ebből keletkező bevételek tehát képeznek tárgyalások tárgyát; a hasznosítást a megbízó partnervállalat sem akadályozhatja, ezzel nemzetgazdasági hátrányt okozva. Az EGSZB ezért üdvözli, hogy az Európai Bizottság erre vonatkozóan is pontosítást készít elő. Az Európai Bizottság ajánlásai nyújtsanak segítséget, de semmi esetre se váljanak merev szabályokká.

4.7 Közösségi szabadalom. Az EGSZB ebben az összefüggésben még egyszer (lásd a 4.2 pontot is) hangsúlyozza többszöri ajánlását, hogy vezessék be az európai közösségi szabadalmat, a feltalálókat érintő és a szabadalom újdonságát nem veszélyeztető, előzetes publikációra vonatkozó határidővel (*grace period*).

4.8 Résztvételi szabályok és a támogatásra vonatkozó jogszabályok. Az EGSZB már a résztvételi szabályokról szóló véleményében ⁽⁴⁾ javasolta, hogy a leendő szerződő felek

számára nagyobb szabadságot biztosítsanak, nem csak a szerződés megfogalmazásában, hanem az eszközök megválasztásában is. Ez mindenekelőtt a szerződő felek új információkhoz és oltalmi jogokhoz, illetve meglévő információkhoz és oltalmi jogokhoz való hozzáférési jogosultságait érinti. Ezzel kapcsolatban a díjmentes hozzáférési jogosultságokat ugyan opcióként fel kellene ajánlani, de nem kellene kivétel nélkül kötelezővé tenni, mint ahogy bizonyos esetekre vonatkozóan javasolták. Ráadásul a támogatásra vonatkozó európai jogszabályok megsértésének veszélyét rejti magában, amennyiben az állami főiskolák és kutatási szervezetek jogdíjmentesen engedik át szellemi tulajdonukat az ipar számára.

4.9 Köz-magán partnerségek. Az EGSZB-nek a 4.6. és a 4.8. pontokban említett szempontjait és ajánlásait ezért különösen a kutatás és fejlesztés területén a köz- és magánszféra egyébként felettebb üdvözlendő partnerségei és az ennek megfelelő közös technológiai kezdeményezések esetében kellene alkalmazni.

4.10 A dolgozói találmányok díjazása. Különleges figyelmet érdemel az egyes tagállamokban létező, a dolgozói találmányokról szóló törvény. A törvény a szabadalom feltalálójának a szabadalom használatáért járó megfelelő díjazásra vonatkozó jogát tárgyalja, még ha a dolgozó a találmányt szolgálati tevékenysége keretében fedezte is fel. Ez a jog nem kerülhető meg.

5. Együttműködés a kutatási infrastruktúrák fejlesztése során – A képességek megtartása

5.1 A technika új területei – egyetlen példányban előállított termékek. A kutatás és ipar közötti együttműködés fent tárgyalt kategóriája mellett létezik még egy további és ugyancsak jelentős kategória, amely esetében a kutatási intézmények nem új tudás elsődleges szállítóinak számítanak innovatív sorozattermékek (vagy eljárások) kifejlesztése céljából, hanem maguk is megbízók vagy ügyfelek. Ebben a vonatkozásban túlnyomórészt újfajta kutatási infrastruktúrák kifejlesztéséről van szó. Ilyenek például a részecskegyorsítók, a sugárforrások, a műholdak és a földi csillagászati berendezések vagy a fúziós berendezések. Ennek során az ipar fontos, újszerű egyedi komponenseket fejleszt ki és gyárt, legtöbbször előzetes fejlesztési szerződések alapján.

5.2 Szakosítás és kockázat. Ezen az innovatív területen a vállalatoknál a legjobb képességű, szakosodott szakemberekre, és a lehetséges meghúulás miatt a vállalat kockázatvállalására van szükség. A közvetlen gazdasági nyereség ugyanis a legtöbb esetben csekély, főképp, mert az elkészült termékek esetében csaknem kizárólag egyetlen példányban előállított termékekről van szó, és a vállalatok nem ritkán alábecsülik a szükséges ráfordításokat, hiszen a meglévő know-how határait rendszerint nagymértékben át kell lépni.

⁽¹⁾ A Bizottság ajánlása a szellemi tulajdon kezeléséről a tudásátadás során, valamint az egyetemeknek és más állami kutatószervezeteknek szóló gyakorlati útmutatóról (2008), ISBN 978-92-79-09850-5. A 4.3. fejezet utolsó bekezdésében a következő olvasható: *Mindazonáltal a szereplők szabadon köthetnek különböző megállapodásokat az „új információk” tulajdonjogáról (és/vagy lehetséges felhasználói jogairól), ugyanis a gyakorlati útmutatóban szereplő elvek csupán a tárgyalások kiindulópontját képezik.*

⁽²⁾ C(2008) 1329, 2008.4.10., I. melléklet 17. pont.

⁽³⁾ Ez a gondolat képezi az alapot a dolgozói találmányok díjazásának biztosításához is, lásd a 4.10 pontot.

⁽⁴⁾ HL C 309., 2006.12.16., 35. o.

5.3 A műszaki fejlődés hajtóerői. Az ilyen jellegű megbízások eredményeként azonban az érintett vállalatok képességei jelentős mértékben megerősödnek a csúcstechnológia területén, ami hosszú távon tovább erősíti a vállalatok versenyképességét a rokon területeken, és általánosságban is a műszaki fejlődést szolgálja. Mégis, a vállalatoknak gyakran nehezebbé esik, hogy az adott szakterületen megtartsák potenciáljukat – beleértve a munkatársakat és mérnököket is – a nem azonnal esedékes, későbbi szerződésekhez, minthogy jobban megtérül a munkatársakat és mérnököket a gazdasági szempontból sokkal nyereségesebb sorozattermékek fejlesztési és termelési folyamataiban foglalkoztatni.

5.4 A verseny- és beszerzési szabályok alkalmazása. A verseny és a szerződések odaítélésére vonatkozó jelenlegi szabályok alkalmazása megnehezítheti a helyzetet, többek között azért, mert nem engedik meg minden további nélkül, hogy a fejlesztési szerződést teljesítő vállalat a későbbiekben magától értetődően a gyártási szerződést is megkapja. Ez azt eredményezheti, hogy a gyártási megbízást egy kevésbé tapasztalt vállalat kapja, amely épp csekélyebb tapasztalatai miatt alulbecsüli a nehézségeket, és ezért kedvezőbb ajánlatot nyújtott be. A fenti probléma következtében néhány vállalat ilyen megbízásokra már nem pályázik, illetve ilyen megbízásokat nem fogad el. A kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzés⁽¹⁾ eszköze sem igazán ad választ a fent felvázolt problémákra, mivel a későbbiekben egyáltalán nem kerül sor sorozattermékek gyártására.

5.5 A probléma és a megoldások keresése. Az EGSZB sem tud mindenki számára megfelelő, egységes megoldást javasolni, azonban fel szeretné hívni a figyelmet egy komoly problémára, amely nemcsak késlelteti és megdrágítja az ilyen jellegű nagyprojekteket, hanem akadályozza a nagyprojektek lebonyolítása során szerzett képességek és tapasztalatok optimális hasznosítását is, mert értékes képességek gyakran ismét elvesznek. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az Európai Bizottság hívjon életre egy magas rangú szakértői csoportot⁽²⁾, amely megvizsgálja az eddigi tapasztalatokat. Ebből kiderülne, hogy megfelelnek-e a jelenlegi állami támogatási szabályok, költségvetési szabályok, versenyszabályok és beszerzési szabályok, valamint alkalmazási gyakorlatuk ennek a különleges helyzetnek, vagy hogy újszerű eszközök szükségesek-e az idevágó iparpolitikában.

5.6 ITER. Az EGSZB-nek az volt a benyomása, hogy az Európai Bizottság például a nemzetközi ITER-projekt esetében teljesen tudatában van a problémának, és ezért e projekt esetében már megfelelő intézkedéseket hozott az ipar bevonására. Ezt az eljárást lehetőleg az újonnan létrehozandó kutatási infrastruktúrák követelményeire (ESFRI-jegyzék) is alkalmazni kellene.

⁽¹⁾ COM(2007) 799 végleges. A Bizottság közleménye – Kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzés: az innováció serkentése a fenntartható, minőségi európai közszolgáltatások érdekében. Lásd még az EGSZB következő véleményét: INT/399 Kereskedelmi hasznosítást megelőző beszerzés CESE 1658/2008 (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).

⁽²⁾ A csoport munkájába lehetőség szerint a kutatóintézeteket tömörítő EIROforumot is be kellene vonni.

6. Az EGSZB kapcsolódó véleményei az elmúlt három évből:

Ebben a véleményben az elmúlt három év következő kapcsolódó véleményeit vettük figyelembe:

— **Hetedik kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs keretprogram** (INT/269, CESE 1484/2005 – HL C 65., 2006.3.17., 9. o.)

— **Nanotudományok és nanotechnológiák** (INT/277, CESE 582/2006 – HL C 185., 2006.8.8., 1. o.)

— **A kutatási tevékenységek öt éves értékelése (1999–2003)** (INT/286, CESE 729/2006 – HL C 195., 2006.8.18., 1. o.)

— **Egyedi programok** (INT/292, CESE 583/2006 – HL C 185., 2006.8.8., 10. o.)

— **Kutatás és innováció** (INT/294, CESE 950/2006 – HL C 309., 2006.12.16., 10. o.)

— **A vállalkozások részvétele a hetedik keretprogram (2007–2013) cselekvéseiben** (INT/309, CESE 956/2006 – HL C 309., 2006.12.16., 35. o.)

— **A vállalkozások részvétele – hetedik keretprogram 2007–2011 (Euratom)** (INT/314, CESE 957/2006 – HL C 309., 2006.12.16., 41. o.)

— **Beruházások a tudásba és az innovációba (lisszaboni stratégia)** (INT/325, CESE 983/2007 – HL C 256/17, 2007.10.27.)

— **Európa potenciálja – kutatás, fejlesztés és innováció** (INT/326, CESE 1566/2006 – HL C 325., 2006.12.30., 16. o.)

— **Európai Technológiai Intézet** (INT/335, CESE 410/2007 – HL C 161., 2007.7.13., 28. o.)

— **Zöld könyv – Európai Kutatási Térség: új perspektívák** (INT/358, CESE 1440/2007 – HL C 44., 2008.2.16., 1. o.)

— **Az innovatív gyógyszerek kutatására irányuló kezdeményezést megvalósító közös vállalkozás létrehozása** (INT/363, CESE 1441/2007 – HL C 44., 2008.2.16., 11. o.)

— **A beágyazott számítástechnikai rendszerekre irányuló közös technológiai kezdeményezést megvalósító „ARTEMIS közös vállalkozás” létrehozása** (INT/364, CESE 1442/2007 – HL C 44., 2008.2.16., 15. o.)

-
- **A Tiszta Égbolt közös vállalkozás létrehozása** (INT/369, CESE 1443/2007 – HL C 44., 2008.2.16., 19. o.)
 - **Az ENIAC közös vállalkozás létrehozása** (INT/370, CESE 1444/2007 – HL C 44., 2008.2.16., 22. o.)
 - **A kkv-kat támogató kutatási és fejlesztési programok** (INT/379, CESE 977/2008 – HL C 224., 2008.8.30., 18. o.)
 - **Versenyképes régiók: kutatás és innováció** (INT/383, CESE 751/2008 – HL C 211., 2008.8.19., 1. o.)
 - **Üzemanyagcella- és Hidrogéntechológiai Közös Vállalkozás** (INT/386, CESE 484/2008 – HL C 204., 2008.8.9., 19. o.)
 - **Európai kutatói partnerség** (INT/435, CESE 1908/2008 – a Hivatalos Lapban még nem jelent meg)
 - **Az európai kutatási infrastruktúra (ERI) közösségi jogi kerete** (INT/450, CESE .../2009 – a Hivatalos Lapban még nem jelent meg)

Kelt Brüsszelben, 2009. február 26-án.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI
